

بویوک مجسمه

نسخه سی

۱۰ غروشد

مجله کولری چپقار ادبی و علمی مجموعه در

۸ مایس ۱۳۳۵ پرشیه

مدیر و امتیاز صاحب: م. زکریا

نومرد

۷

يعقوب قدری بك

ادبي حرکت

تورك ادبياتك صوك صفو و سيمار

خالده ادیب خاتم افنديك تدقيق ابتدكي سيمار

محمد امين بك

شيا كوك آراب بك

محمد سيف الدين بك

السانلرك درين اولان بئلكلرنددر . محمد امين بك خلقه خطاب ايتك ايسيدوردى . خطابي خلقه كيتدى . اناطوليلى بر اختيار خانك بر كون اناطولى شعري ازررد او قوديقى حيرتله ديكر كن ، بكا كوله رله ، « اولاد كليس باشدن باشه امين بكي ازرردن بيلير » ديمشدى . امين بكك خطايي يالكر اناطولى به دكل تورلهدى سويلدن هريره اوزاندى . عثمانى حدودى ايچنده كي توركلردن جوق اوزاغنه ، بو بوكل بر كئله حالنده اولان روسيه ده كي قان قرده شلريره قدر كيتدى . محمد امين بك ، ساده چه برشاهر دكل ، توركله مى جرياننده بر دور اولديفندن اثرلر اوقه . سنده كي انقلابكار روحنى بو روحنك ملتفه ويرديكي شيلري تحليل ايتك لازمدر . اثرلر انسانيتكار ، اجتماعى وعين زمانده هر وقت مى دره . ويليام موريس وبتلك حياتدن ، خلقدن ، طبيعتدن دويدني سسلى محمد امين بك ده دويمش وكندى ديلنده ترم ايتك جالشمشدر . بو قائلرله شعرلرند ذهني عناصر داتما موجوددر . اناطوله چيچكلره ، چوچكلره ، بيكسلره محبت قلبن ابتدكي بردوره ده اولو قفاسي كي جوق فكري ونفيس بر بارچه اورتايه آتمشدى . فلسفه نك ، شعره ، انسانك آبي بر حمله صورديني بر سؤالي ، اوتورلك خلقك لسانيله صورمشدى :

قاراطيراق ايجريسته دوشن هرشي بريغين بول اولور
كوياكه بر قاصر غاوار . بوي اوكا ، اوزي بوكا قاتيرور .
برال واركه چورو كفن پارچسنى چيچك ياپوب آتيرور
اوت حيات بر طرفدن بوشاليور ، بر طرفدن دولور
ديمشدر . بوفلسنى ولساني استفهامي تورلك
خلفنه بوندن بسيط وكوزل بر توركجه ايله سويللك
قابل اولامازدى .

« زواليلر » اثرى ايله اناطوليلىك انسانى واجتماعى بر ياراسنه جوق زمان كچه دن شاعر دوقمشدى . زنكبن كوي مختارينك عسكردن قورتارمق ايچين آلدني يتيم ويچاره كلينك وضعيتى اختيار آفاسى اكلاتيور . مختارك اوغلنى قيزك اوزرينه اورتاق كتيرمش ، قيزى دو كيور ، اينله دور فقط بوي طبيعى بوليور .

ادبياتك مى جرياننده انا خطلرينى تشكيل ايدن ايكي بارز غايه واردر . ۱- لسانى ، عرب وهم نفوذدن كله اعتباريله دكلسه بيله بيله اعتباريله قورتارمق ، ولساني ملتله لسانه ياقلاشدرمق ، عروض وزنى يرينه مى وزن قلقى ايديلن هما وزنى قوللاشق . ۲- ادبيات موضوعلرينى - ماضى وحال- مطلق تورك حياتدن آلتى ، بالخاصه اناطولى بر ترجيح ايتك .

غايه لر بويلك شكلنده اك اول محمد امين بكك بوكسك شخصيتى وكوزل اثرلرله تبلير ايتدى . عثمانى توركيلىكي ايله حدودى صوكرالرى كنيشلن تورانى توركيلىكده كي فرق توركيلىك اجنبى تاثيرلرينى [عرب وهم] تماماً ومفرط بر صورتده چيقارمق ، حرمزى بوتون تورك دنيا لرينه اوزاتمق .

ينه

محمد امين بكك اثرلر تامين ايتمش بولنوردى . محمد امين بكك ايلك كتابى چيچدني زمان ، بر مکتب چوچنى صفتيله احساساتم تحليلي وذهني عناصردن برى ايدى . اوسورتله بلكه تورك خلق وكئله سنه داها يقيدم . بابامك ديزلرلى ديبنده اوقوديم بوكتاب قرآندى ، ايلكندن ، حياتدن ، اولومدن بحث ايدم بوردى . اسكى توركيلىك محققم آنكى بنى سوروكلمش اولقله برابر بكا جتره قيل وصنى بر بارچه كوزلكى كي كليردى . محمد امين بكك اثرى بوسنى بايچهدن حقيقي بايچيه بر بجره كي كلدى . هوا ، يميللك ، حيات هپ آلهدن كليردى . اوقدر صبيحى وبسيط ايدى . بوكله برابر بوساطت ارقه سنده انسانيتك ارقه سندن قوشدني بكي برووح واردر .

محمد امين بك طبيعى فلاسيف ذوقلى بو بوكل ادباضرى لطيف ايدم مى دردى . محترم سلمان لطيف بك افندى بر كون بكا حياتده هرشي دكمير ذوق دكشمز ديمشدى ، ذوق حقيقت بر از تربيه وحرث محصول اولقله برابر اصل كو كي فطريته ،

واردر . فقط بونلر غايت محدوددر . مثلاً بر حكومت ، علمى فحشك منى ايچون قانون ياپه بيلير ، اركلرك قادينلره وكذا قادينلرك اركلركه تعرضنى منع ايچون قانون ياپه بيلير ، قيرده اورمانده علنا او پوشمك برابر ياتقى كبي اخلاق عموميه به علمى تجاوزلرلى جزالر تمينيله منع ايدم بيلير . فقط بونلرك عمومى ايچون آنچق اولجه مواد قانونيه ياپدقدن صكره منع ايتك صلاحيتنى حائزدر . مشروطى بر حكومته قانون خارجنده كيمسه ، توقيف ، محاكمه وتجزيه ايديله من .

تسترك بدبى انضباطه تعلق ايدم قسمى ده مودا جهتيدر . مى بدبى انك قيمت بوله رقى علمى برشكل آلمسى مودانك ده مليشه سنه خادم اوله جقدر . بونك نتيجه سى اوله رقى مى اقتصاديات ده جهانى اقتصادياتك جزيه كذارلفندن قورتوله جقدر .

تسترك بر جهتي ده فنياته تعلق ايدر . البسه نك مى واقتصادى اولسى شبهه سز فنى برمشله دره . بو خصوصه ده صلاحيت متخصصلره عائد اولديفندن حكومته دوغروندن دوغرويه تعلق ايدن بر جهتي بوقدر . خلاصه حكومت حقوقى برولايى حائز اولوب ديايى ، اخلاق ، بدبى ، فنى ولايتلرلى حائز دكلدر . وبوساحه لرده كي اجتهادلرله اجرا مامورلفنى ده ايفا ايدم من .

حكومتك وظيفه سى ، دوغروندن دوغرويه يالكر حقوقى صلاحيتلرينى اجرا ايتك ، بونك خارجنده اولان ديايى ، اخلاق ، بدبى ، فنى ساحه لرده ايسه يالكر مشوق وپاردى بولمقدرد . تستر مشله سى ، بوكون بتون صنف منورلك قادينلرلى محترم ومقدس طانيدني بر دورده افكار عوامك الهائنه كوره دكل ، آنچق افكار عامه نك تمايلاتنه كوره برشكل آله بيلير . مبدأنده - فه منيست اولان اسلاميى بوكون آتقى فه منيست حاله صوقى دكلدر .

« برصوچش ، درده قادار حقم يوقى
آلمايا ؟ »

— حنك واردر ، فقط بريول مولالردن
صور اوكرن ، باق برموللا سكا ديرى : بر
قادىكى خوش قوللان ، اوتنه كنى آغلان ، ابكت ،
هرديقه آغولا . « قادينده بومؤسس حقه اعتراض
اچمه يور يالكز قيزنه صرحت ديله نيور . بلكه
بوتون فلاكتده يالكز مختارك اوغلك دوشو-
نشنده دكل قادينك قنق سنده در . بوياچه ،
محمد امين بلكه اى اثرلردن عدايله مكله برابر ،
اجتماعى برياراي طبيعى برطرزده تشریح ايدمه يور .
سوروجى ، آخرتلك ، ايلك يوز يوزه كلدېكمز
اناطولينك مساعى چوققلايدر . فقط بوتون
بواناطولى حسلى ، شاعر اناطولى شمرينك درت
مخلط سطرلنده طوبلامش بزي اناطولى ايله يوز
يوزه كتميشدر .

باشنده براسكى پوسكى پشمال ؟
قولتوغنده برياملى بوش چوال ؟
— نه او باجى ؟

— اوت ييورز نولاچ .

ايشته اناطولى . رسى ياللمش ايكي مصراع
ايله فاجه سى باشدن باشه قارشيمزه آلمش .
ايشته ديارينك يوزينك وقلبك رسى سزه
دوت چيزكى ايله ويرن برصنكتار . هيچ بر
دور وملتلك بوقدر آرخطلرله ياللمش پورتره سنى
بن هنوز كورمه دم .

اناطولى شمرينك صوكنده طبريقه ،
كوپرو ، صنايع وارديه برتورلك قردشمز بكا
بركون اعتراضلى سويله مشدى . جواب ويرمه دم .
چونكه اناطولى و محمد امين بك شودرت چيزكى ايله
تورك صنعتنده سلطانلرني اوقدر قوي قورمشلرديكه
بو حقيق اناطولى يى هر تورك ايستر ايسته ض
كورمه ك ؟ قلبى قارشى سنده بورقوله ؟ رسمنده ،
موسيقى سنده ، شعرنده اسكى پوسكى پشمال
اورتولى ، سياه فراجه لى ، الى نصرلى بلى بوكوك
قادينك الهى كوزلر والهى جمله سيله

— اوت ييورز ، نولاچ .

ديديكى ايستمكه مجبوردر .

محمد امين بك ، انسانيتك يكي ويايدارمكورلرني
تورك ملتلك روحنه كندى اكله جنى لسانله ،
كندى عنعناتيله قارشى براروق و برمكه چالشمش ،
بو بوك شيلرك مرده سنى توركلك جريانه قوميشدر .
تورك قلبلك ايليكه ، علوجانه تمايلى قوتلنديرمكه
چالشمش قوت وقدرتك ايليك صفحه سنى ملتلك
كوزينك اوننده طومنى ايسته مشدر .

تورگه بى تدقيق ايدن اجنبى لرده اك اى
ويكى تأثير ياپانلردن برى محمد امين بكدر . محاربه
اثناسنده بزي بك ايچمزدن كوردكدن صوكرا
اولدغه غرضكار فقط قيمتلى برار يازان اشتورصر ،
كتابنده توركلرك حيات واستقلال ايچين چيركين
بولدنى سياستنى تشریح ايدركن محمد امين بلكه
قارشى سنده اريبور . اناطولى يى يقيندن طامنىق
ايچين اويانان يكانه فائده جريانندن بحث ايدركن
بوتى محمد امين بلكه نجيب روحنه ، كوزل
و بوكوك سطرلرله عطف ايدمه يور ، توركلر
آراسته نجات كترين برسيا اولارق كوستريور .

محمد امين بك شمرلرنيك موضوعنى عشق
وبهارك خارجندن آلمله برابر بعضيلرنيك بكيلىكى
وقدرنى تورگه ده برآيده دنيله جك قدر بوكسكدر .
برنجى درجه ده بكنديكم شمرى « كسيلدېمى
الرك ؟ » در . قورتاريجى بر عنصر اولارق
تورك طامنىق ايسته ديكي قادينى ، صنعتكار قلبلك
اك جيلاق واك الهى نقطه سندن ياقلامشدر .
حس ، حركت ، قدرت وسرعت نقطه نظرندن
حكايه سنى پشايوب كمش برپارچه در .

— آتته ، آتته ، هيش ، هيش

— او كيم ؟

— بيم ، قانق پاراور .

اناسنى صويان بوروجى قارارمش سرسرى
چوجنى ، امين بك الى قترمه دن جزمشدر نه فلسفه
نه شاعرانه مطالعه لروار . ساده جه كيجه ياريسى باره
ايچين بچاغنى آناسنك قلبنه صايلان بچول وجاني
بر چوجنى ، قينالى صاچيله آنا انكسار ، آجى ،
وهزمتله حايقيور .

قان يرينه ايرين اولسون امكرك ..

اوقان نه ؟

اوداملايان كيمك قانى ، آووجنك ايچندن ؟

يوقسه بى . اورور ايكن ، يكا بچاق صاپلاركن

كسيلدېمى الرك ؟

بويله بريم سرعتيله كچمش معظم برهيجان
وحس تضادى تبيت ايدن برقاچ جزين سطردها
قاچ يوردن سى شيمدى كلوب بورده طوتارلر
زنجير اوروب اوقارا كنى زندانله آتارلر ،
قاچ يوردن قوش كى

بن قاننى حلال ايتدم ، سنده عفو ايت يارى !

محمد امين بك صوك سنه لرده اك ولوداو .
لمشدر بودوره ده اك مى واك توركي اثرلرني
يازمشدر . بودورنك بزم ايچين بر محاربه دو-
ره سى اولماسى طبيعى توركيلىكى دائما سلاح
شاقيرديسى وغوغا قان مليرت وركنه دو كشد .
فقط بو اثرلرله بيه شاعر بوكس روحنه صادق
قالمشدر .

اكيلكز ايشرفلر ، اى شانلر ،

اى عرقله آلتون دستان يازانلر .

ديه تورك قهرمانلق منافقنى ترنم ايتديكى
وقت تورك ايچين تبيت ايتديكى معنوى سوبه دن
بر قارشى اشاغى اچمه يور . عسكرى شانلر
اراسنده هپ او مراد انسانى اسيل تورك .

بياض صاچلى انسانلرله عليلر ،

بزه صايى ، بزه آجى بولورلر .

صولغون يوزلو قيمارله سفيلا

بزه اولاد ، بزه قرداش اولورلر .

توركلك قلبى الماس كى پارچالانيور ،
قيرلايور . اوقدر صرپ ، اوقدر بوجه برقلب
بوتون قوى وغالب انسانلر كى كوزل شيلره ،
بوكسك حسله ، ضعيفله تواضعله اكلن بر
خاصه سى وار . ازميور آلدانمايور و

كنج قيزلرك چانه ده كن كوزلر

دوغرولقدن باشقه برشى پارلاماز .

زمان زمان انسانلرله برافسانه كى كورون
انسانلك بوكسك وكوزل وصلنلرله هيچ برملت
تماماً ايرمه مشدر . فقط بو وصلته افرادينك
چوقلقى درجه سنده بر ملتلك مدنيتنده برى
واردر .

محمد امين بلكه « اى ايكنه دم ديك » شعرى
تورك قادينى چوق بوكسكلردن ترنم ايدن بر
پارچه در .

« وارسون اوتسون خروسار ، وارسون
سونسون ييلدزلر . بن اويومق ايسته مم
اكر برآز اوپورسام ، قورقارمكه شوايكنه مم
كوز ياشمله ايصلا نان ديكوشمه ياس طوتار .
آه اوزمان قورقديقم توى اورپردن اوپلر
قارداشلى اوصوئوق قارلريله كقفلر ،
هررينك اوستنه وحشى قوردلر اوشوشور ،
فاتحه سر قيرنده آق بابلر اوتوشور .

بوكوزل سطرلر يازان ولودخفتك اورتابه
آتدينى حرب شمرلر ، شمرك اك زياده وزن
واولجوسنى تدقيق ايدن بعض منقذلى امين بكه
هجوم ايتدرمشدر .

محمد امين بلكه « تورك حقيقى » چيقدن
صوكرا نقدر نفيس وحقيق برنر شعرى يازا .
بيله چكى كوردم . ورجوق كوزل ساطرلر
واردركه اولرك وزندن زياده ايچنده كى شعر
وفكر دالغه سنى خاطرلادم . فقط تورك آتى
روياسنى يازاركن

صوغوق ، صيچاق چولاردن ،

ياقين اوزاق ايلاردن

ماوى ، شيل كولاردن

تپلردن بللردن

آقبن ، آقبن كلهرك نيمتكه باش اكهك ،

سطرلرله كى حقيقى سس آهنگنى خاطرلار
و محمد امين بلكه شعرى چوق شهر يازمش
اولدغه نمون اولورم . هر حالده محمد امين بكى
استقبال بزم نسلمزدن داهما چوق بو بوك
كورده جكدر . بنده نفاستى كيمسه نك انكار
ايدمه ميه جكى پارچه لرى اوقدر صيچاق وصمى
برهيجان يامشدر كه بيكرجه مصراع يازان ولود
برصنكتار كى اى اولمايان مصراعلى ده اولماسنى
ايستر ايسته ضى طبيعى بولمشدر .

محمد امين بك ، بر بو بوك انقلاب وصنعت آدمى
صفتيله بياض باشى اطرافنده كندى ديلنى سويله دن
نهابتسز انسانلرك محبتى قزاشمشدر . آرتق عزيز
بروطيقه يامش ، كوزل برار يرانلركى مسعود
كوزلرني قبايلير . هنوقت روسى

« بن برتوركم ديم ، جنم اولور . »

مصراعنى تورك دنيا سندن ديكليه جكدر .
بومصراعى يالكز شكلى كوزلكى ايله دكل درونى
عظمتى ايله دين كى ، حيات كى بسط برعلوتله بزه
او كرتدى . هر حالده شاعرلك و انسانلق اولجوسى
يارين بوكوندن بو بوك اولاجقدر .

بشعبي وآل منجى نومروردن مابعد

۱- (علاشه ده) « بو (آدم) اخبارك رئيسلرندن
ايكي يوز صنعتكارك
(آخ) سي: و قوندوره ديكيجيلرندن بري در.
سنا وكرم ايله هجبوله در. اهل صنااعتدن
تقریباً ايكي يوز و فتيق بوني رياسته انتخاب
اتمهلر در. « اقشام غازیخی قبله قدن سوكره
بو آدم فكرار يانغه كلدی . برلكده زاویه سنه
كيتدك . نفیس روم قالیچه لرله مفروش ایدی
وعراق جامندن برچوق آیز لرله سوسله نیشیدی .
مسافر اوله سئنده بش عدد باقیردن معمول
۲۰ اياقلى چراغیایه وار ایدی ... »

٤ - ده کڼی «...صوږدم . پوټلر ، اخیلردن
زاویه سی : اولدینقی ویزه ابتدا کلن (اخی
سنان) ک و دبکرلری (اخی طومان) ک رفقاسی
بولوندینقی وهی رفقه ، کندی زاویه لرینه ایغه ض
ایچون

صوکره اخنی سنان بزنی جان حمامه کو توردی .
 حمامدن چیدقدن صوکره مکلف بر یک ،
 طاقیلر و بول میوه لر احضار ایدیلدی . یکدن
 صوکره حافظر ، قرآن کریم دن آیتلر او قودیلر .
 صوکره هپسی سماع ورقصه باشلادیلر کلدیکمز
 اخیلر طرفندن سلطانه اخبار ایدیلش ایدی .
 ایرته سی کونی آقشام اوزری سلطان ، بزنی
 جلب و دعوت ایدتی . کندیسنگ واوغلنگ یانه
 کیتدیگ . صوکره زاویه ده دوندک واخی طومان
 ایله رفقاسنی بزنی بکارکن بولدی . بونلرده بزنی
 آلوب کندی زاویه لرینه کو توردیلر و طعام
 و حمامده اخنی سنان فرقه سی کبی حرکت ایدیلر .
 حتی فضانه اولارق حمامدن چیدقدن صوکره
 بزه کل صونی سرپدیلر . صوکره بزنی زاویه ده
 کو توردیلر . یککلر ، طاقیلر و میوه لر و یردیلر
 یکدن صوکره قرآن او قودیلر و سماع ورقصه
 کربشدیلر »

۵ — (میلاس) : بر چین، میلاس یاقینده در برتیه
زاویه سی :
۶ — (برچین) ده : او فرنده مجدداً یاپلش در کوزل
اختر علی زاویه سی : سالو و مسعد لوله هنر در سلطان

عمر سیف الدین بک کرک اناطولی، کرک روم
ایلتند الدینی خلق قهرمانلری هیچ بروقت قلیشه
اولامشدر. "توحاف بر ظلم دهکی قومیتچی، بی
نمازدهکی چاقرامام، استکی تورك قهرمانلرندهکی
یکی چری سیالری هپ کندسی زمان وروحلرینه
دوغرو قالان تیللردر.

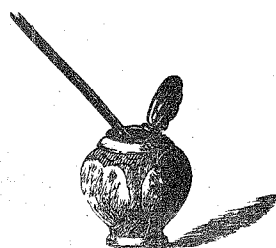
عمر سيف الدين بكك ايكي خارق العاده قابليتي
رفيق خاليد بك كي لسان و ضاحيد . فقط بو
ايكي سندده صوك درجه فردى قائلشد . توركيه
سنگ غريب و جاذب بر «قناسق» لنى وارد ر .
لسانك بو خصوصيتي ، كله لرندن و لسانك شكلندن
زياده سطر لري ارقه سندده كي سيف الدينك ضاحي
روحندن كلير . بو ضاح ده لسان قدر خصوصيدر .
جو قوندانك تبسمك داها ده موقرات بر
صفحه سنه بكرز . كوله پوري ، آغلا پوري ؟
كولرسه كي مه ، آغلارسه كي مه آغلا پور ؟ بونلر
اويله سريح و سيال حسلردو كه عمر سيف الدين
بكك بولسان و ضاحي خصوصيتلرين بر سر ،
بر استفهام اشارتي كي بعضاً موضوعي و طرزي
مستثنا اولايان حكايه لرنده يله كندني كوسترر .
و عمر سيف الدين بك فردده ملتهده مزاحك
نقدر شخصي و اوجوي ، بر فوق قدر مهم بر
شي اولديني اثر لرنده بك اعلانسانه حس استدر بور .

صوكته اديانك باشليجه جرياني اولان توركچيلك،
لسانده نتيجه اعتبارله بوگون بر حقيقت اولمشدر.
تملي تخطيائده آيـلان لسان تصفيه سنك قطعي
خطوطني توركچيلك جرياني چيزمشدر و او قدر
قطعيـله چيزمشدر كه دنيانك اُك قوتلي سـلامتي
اولان جور و مضاح بيـله اوني دوردرمغه موفق
اولاماشدر .

لسان بر قالب دگل چانی بر واسطه ،
ادبیات صنی و رسمی قیدشہ لہر نسلہ سی دگل
حیاتک حقیق و خیالی معکسی اولہ مسنہ دوغرو
اک قوتی ادعلری یکی نسل آتشدہر .

مقاله ادیب

روم الى حصارى ۱۵ - نسان - ۱۹۱۹
تورك ادبىاتىك شهر وئىزىك صوك سىماىرى ياللىك:
ايتىلكرم دكلدر . اساساً جريان و انقلاب خارچنده شاعلىرى
تتفيد بىتم ايشم اولمادىنى كىرى ادبىات جىدىدەك باشلىچە سىپا
لرلدىن اولان احمد حكمت بك كىرى صنعت خىياللىرىنى كىصوك
سىملەرە اوزادالاردە اىرىچە تىدقىق ايدىلەك سىمالرە . ادبى
سىملىكلەرنى تىجىس ومواقفە تىقەب ايتىدۇم بو بىر اىك سقەك
دىك سىملىكلەكلاشلىرى حقندە فكر وحكم ايدىك ايجىن بىر از
كىچەككەكلاشلىرى

بومکتبک کنگلری اراسنده اڤر غریب ضاجلی
واڤ صنعتکار روحلیسی عمر سبف الدین بکدر .
بوقدر ضاج وفاته زیمی اولان بر صنعتکارده
کوچ تحیل ایدیلن بر اصرار و متانبله چوق دفعه
دکیشن مکتبک مفکوره لرنسه صنعتی واسطه
اعتماد . صرف بر فکر ادعاسی اثبات ایچین
یازدی حکایه لرنده و بعضاً چوقوقلر توسیم
ایچین و بریلن اخلاق بر جهلک بر حکایه انا لرنده